

## **ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЛІДЕРСТВО ТА УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЮ КУЛЬТУРОЮ»**

*Укладач навчальної програми – професор кафедри менеджменту, к. е. н., доцент  
О. В. Дорофєєв*

Програма навчальної дисципліни «Лідерство та управління організаційною культурою» складена відповідно до освітньо-професійної програми Місцеве самоврядування спеціальності «Публічне управління та адміністрування».

**Предметом вивчення навчальної дисципліни є:** принципи, типи, інструменти лідерства та аналіз індивідуально-психологічних характеристик особистості, її мотивації та ставлення до різних складових трудового процесу, групової та міжгрупової динаміки в організації, формування ефективної командної роботи.

**Міждисциплінарні зв'язки:** вивчення навчальної дисципліни професійної підготовки обов'язкової частини базується на знаннях, отриманих при вивченні навчальних дисциплін «Менеджмент», «Адміністративний менеджмент», «Самоменеджмент», «Публічне управління», тісно пов'язана з навчальними дисциплінами «Управління персоналом в організаціях публічної сфери».

### **1. Мета та завдання навчальної дисципліни**

**1.1. Метою викладання навчальної дисципліни** надання майбутнім фахівцям знань про теорію та практику з питань формування системи професійної компетентності (знань, прикладних вмінь та навичок) щодо використання принципів, типів, інструментів лідерства керівником, формування та відтворення індивідуальних і колективних форм поведінки співробітників організації, засвоєння основ управління організаційною культурою.

**1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є** формування у майбутніх фахівців сучасного системного мислення та комплексу спеціальних знань у галузі виявлення закономірностей, причинно-наслідкових зв'язків та альтернативності сучасної організаційної культури; опанування студентами специфічних прийомів та інструментів управління поведінкою індивіда в організації, інструментів лідерства.

**1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти має бути сформовані наступні елементи компетентності:**

*загальні:*

- здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями;
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;
- здатність бути критичним і самокритичним;
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації;
- здатність працювати в команді;
- здатність планувати та управляти часом;
- вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- навички міжособистісної взаємодії;
- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).

*фахові:*

- здатність до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання конфліктів;
- здатність забезпечувати належний рівень вироблення та використання управлінських продуктів, послуг чи процесів;

- здатність забезпечувати дотримання нормативно-правових та морально-етичних норм поведінки;
- здатність здійснювати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій;
- здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування;
- здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування;
- здатність до налагодження співпраці територіальних громад.

#### **1.4. Програмні результати навчання:**

- уміти організовувати та брати участь у волонтерських/культурно-освітніх/спортивних проектах, спрямованих на формування здорового способу життя / активної громадянської позиції;
- застосовувати норми та правила професійного спілкування українською мовою;
- уміти здійснювати пошук та узагальнення інформації, робити висновки і формувати рекомендації в межах своєї компетенції;
- уміти налагодити комунікацію між громадянами та органами державної влади і місцевого самоврядування;
- уміти коригувати професійну діяльність у випадку зміни вихідних умов.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 години, 4 кредити ЄКТС.

## **2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни**

### **Тема 1. Проблема лідерства у менеджменті . Теорії лідерства.**

Феномен «лідерство»: поняття й сутність. Визначення поняття «лідерства». Сутнісні характеристики поняття «лідерство». Функції лідера, його особистісні характеристики. Типи лідера та їх характеристика. Концепція фізичних якостей лідера та концепція інтелігентності. П'ять особистісних факторів лідера. Еволюція теорії лідерства. Вітчизняні та зарубіжні дослідження лідерства. Сучасні сфери дослідження лідерства. Зарубіжні теорії лідерства. Персоналістичні теорії (теорії лідерських «якостей» К. Берда, Р. Стогдилла); ситуаційні теорії (теорії лідерства Ф. Фидлера, П. Херси й К. Бланшара); поведінкові теорії (модель Д. Макгрегора, концепція кредиту довіри Е. Холландера, двовимірна модель лідерства Р. Блейка й Дж. Моутон), ціннісні теорії (теорії лідерства С. Кучмарски й Т. Кучмарски, концепція «обслуговуючого лідерства» Р. Гринлифа).

### **Тема 2. Сутність, принципи та види організаційної культури.**

Організаційна культура як наука і навчальна дисципліна, джерела її виникнення та формування. Сутність організаційної культури. Організаційна культура як суспільне та соціальне явище, еволюція її змісту. Основні завдання, функції організаційної культури. Сучасні принципи організаційної культури, її багатовимірність. Організаційна культура як комплекс прийомів та засобів управління. Організаційна культура в системі інших економічних і суспільних дисциплін. Співвідношення організаційної культури з теорією управління та теорією корпоративної культури. Типологія організаційної культури.

### **Тема 3. Лідерство як груповий процес.**

Поняття групи. Класифікація груп. Визначення поняття «групи». Основні причини створення груп. Етапи розвитку групи. Класифікація груп за розміром, сферою діяльності, рівнем розвитку, метою існування, ступенем формалізації, періодом функціонування та ін. Поняття про групову динаміку. Елементи групової динаміки. Фази та стадії групової динаміки. Групову поведінку. Сутність та специфіка процесу прийняття групового рішення. Фази групового рішення. Основні методи прийняття групового рішення.

### **Тема 4. Імідж лідера. Гендерні особливості лідерства.**

Структура образу лідера. Способи позиціонування лідерських якостей. Імідж керівника-лідера та його складові. Складового іміджу керівника. Характеристики, що впливають на

створення іміджу керівника. Структура особистого бренду керівника. «Зовнішній» та «внутрішній» імідж керівника. Гендерні аспекти лідерства. Напрямки дослідження гендерних аспектів лідерства. Концепція гендерного потоку. Теорія гендерного відбору лідерів. Концепція токенизму.

#### **Тема 5. Формування команд і робота в командах.**

Стратегія формування керівником управлінської команди. Моделі формування команд. Типологія команд. Характеристики етапів створення груп. Індивідуальний стиль формування управлінської команди. Основні складові, що безпосередньо впливають на ефективність командоутворення. Основні індивідуальні стилі формування керівником управлінської команди: заступницький, партнерський, формально-діловий й об'єднуючий. Фактори, що зумовлюють стиль та стратегію командоутворення. Вікові особливості суб'єкта командоутворення. Професійна й управлінська компетентність керівника щодо стратегії створення команди. Комунікації та партнерство у підприємницькій діяльності

#### **Тема 6. Організаційна культура керівника підприємства.**

Особливості управлінського спілкування: типи особистостей в управлінському спілкуванні, закономірності міжособистісних стосунків, принципи управлінського спілкування, моральні аспекти управлінських рішень. Методики визначення особистісних якостей співробітника: анкетування, соціометрія, тестування та ін. Культурно-виробничий потенціал працівника. Психологізація управління. Компоненти управлінських дій. Духовна культура та моральні якості керівника. Прояви культури керівника в моделях його поведінки у виробничому процесі.

#### **Тема 7. Сутність та особливості формування корпоративної культури.**

Поняття корпоративізму. Основні елементи корпоративної культури, що впливають на її сприйняття робітниками: нормативні документи, кадрова політика, соціально-психологічний клімат, якість виробничої діяльності. Типологізація господарських організацій і особливості впровадження ними духу корпоративізму. Соціальне партнерство та його практичне втілення. Типологізація духовних аспектів корпоративних культур. Власність працівників-акціонерів і корпоративна культура. «Інвестиційна культура», «культура участі», «акціонерна культура», «підприємницька культура».

#### **Тема 8. Комунікаційний процес в організації та ефективність управління.**

Визначення сутності та змісту комунікації в організації. Сутність поняття «комунікація». Структура комунікативного акту. Функції комунікації в організації (інформативна, мотиваційна, контрольна, експресивна). Комунікація як структура організації. Порівняння ролі комунікацій в організаціях у різних наукових концепціях. Структура комунікаційного процесу, його змістовні елементи. Елементи комунікаційного процесу. Характеристика зворотного зв'язку. Визначення ступеня участі керівника і персоналу в комунікаційному процесу організації.

#### **Тема 9. Форми впливу на партнерів по спілкуванню.**

Неімперативні та імперативні форми впливу. Сутність неімперативних форм впливу (прохання, пропозиція, переконання, похвала) та імперативних форм впливу (наказ, вимога, заборона). Психологічні прийоми впливу на партнерів по спілкуванню. Сутність психологічних прийомів: прийом «власне ім'я», прийом «дзеркало відносин», прийом «терплячий слухач» та ін. Сприйняття та оцінка партнерів по спілкуванню один одного. Психологічні механізми експектації та емпатії. Психологічна типологія людей.

#### **Тема 10. Управління корпоративною культурою**

Засоби і методи управління корпоративною культурою. Переконання і навчання. Продуктивні методи впливу у виробничому середовищі: проблемного викладу, евристичний, пошуковий. Методи стимулювання. Цільове стратегічне управління. Технократичне та інноваційне управління. Філософія управління. Розробка і реалізація програми розвитку корпоративної культури. Прояви корпоративної культури в різних сферах бізнесу. Організаційна культура як системна складова управління корпорацією. Зовнішнє та

внутрішнє середовище корпорації. Сучасний світовий досвід формування корпоративної культури.

### **Тема 11. Ораторське мистецтво лідера.**

Історія ораторського мистецтва. Види ораторської мови. Структура ораторської мови. Функціонально-значимі типи мови. Властивості ораторської мови. Підготовка до публічного виступу. Задум мови. Аргументація. Дедуктивна демонстрація. Індуктивна демонстрація. Особливості мовної комунікації: позиція слухаючого, три типи прийому й передачі інформації. Принципи й методи інформування. Текст як послідовність знаків. Словники. Body language (мова людського тіла). Цільові настанови мови. Провокаційна мова. Категорії змусити й переконати як реалізація «волі до влади». Мотивація професійної мови. Класифікація цільових настанов мови. Оцінка аудиторії. Вербальна й візуальна адаптація. Подолання оратором нервозності.

### **3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА**

1. Дороніна М. С., Доронін А. В. Культура ділового спілкування і партнерства : навч. посіб. Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. 204 с.
2. Бренд-лидерство: новая концепция брендинга / пер. с англ. Н.В. Кияченко, А.Н. Москвичева, Ю.А. Быстрова. М.: Изд. дом Гребенникова, 2003. 374 с. 24
3. Адаир Д. Искусство управлять людьми и самим собой. М. : Эксмо, 2006. 656 с.
4. Бендас Т. В. Психология лидерства: учеб. пособ. СПб. : Питер, 2009. 448 с.
5. Гоулман Д., Бояцис Р., Макки Э. Эмоциональное лидерство: Искусство управления людьми на основе эмоционального интеллекта. Пер. с англ. М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. 301 с.
6. Катков В. Формирование организационной культуры на промышленном предприятии. Упр. персоналом. 2000. № 2. С. 66–70.
7. Ложкін Г. В. Психологія конфлікту. К: Професіонал, 2007. 407 с.
8. Ньюстром Дж. В. Организационное поведение / Ньюстром Дж. В., Дэвис К. Пер. с англ. СПб., 2000. 448 с.
9. Палеха Ю. І. Ділова етика. К.: 2004. 389 с.
10. Русинка І. Конфліктологія / Русинка І. К.: Професіонал, 2007. 334 с.
11. Савельєва В. С. Управління персоналом. К.: Професіонал, 2005. 336 с.
12. Спивак В. А. Организационное поведение и управление персоналом. СПб., 2000. 238 с.